

THESES PHILOSOPHICÆ

QUAS DEO FAVENTE,

Ingenui aliquot ADOLESCENTES Laureæ Magisterialis
Candidati è Collegio Sancti Salvatoris Nostri, Universitatis
ANDREANÆ, 20 die Julii, horis & loco solitis erudi-
torum Examini subjicient.

Præside ALEXANDRO SCRIMSOUR.

CANDIDATORUM NOMINA.

ALEXANDER M'GIE,	* GEORGIUS REID,	* JOANNES DAE,
ALEXANDER PATERSON,	* GULIELMUS ARTHUR,	* JOANNES LINDSAY,
ALEXANDER REID,	* GULIELMUS CADDEL,	* JOANNES THOMSON,
ALEXANDER STUART,	* GULIELMUS FISHER,	* JOANNES WATSON,
ANDREAS BROUGH,	* GULIELMUS STUART,	* JOANNES WEDDERBURN,
ANDREAS SPALDEN.	* GULIELMUS WATSON,	* PATRICIUS STUART,
CAROLUS ARESKIN	* JACOBUS NAIRN	* THOMAS KER,
DAVID BALFOUR	* JACOBUS ROBERTSON,	* WALTERUS DUNCAN,

AMBROSIUS, Off. L. I. C. 26.

*Nihil est quod magis proficiat ad vitam honestam quam ut credamus, eum judicem futurum, quem
& occulta non fallant, & indecora offendant, & honesta delectent.*

EDINBURGI,
Excudebat Jacobus Watson. M. DC. XCVII.

PRÆSTANTISSIMIS, GENEROSISSIMIS, AMPLISSIMISQUE,

DOMINIS,

D. GEORGIO S^t. CLAIRE

De KINN AIRD, Equiti Baronetto.

ET

D. JACOBO BETHUN

Illustrissimi Domini de BALFOUR, Inclytæ Bethunorum
in SCOTIA Familiæ principis dignissimi.

FILIO primogenito & HÆREDI meritissimo.

*Excelsæ indolis atque optimæ spei Juvenibus, quos non minus propria Vir-
tus & eximia futuræ Magnitudinis præsagia, quam Natalium splendor
illustres & omni laude majores fecere : In stativis nostris Philosophicis,
non ita pridem, inter Antepilanos facile primis, nunc vero Patronis mul-
tis nominibus colendis, Mæcenatibus summopere suspiciendis.*

Theses hæc Philosophicas in affectus deditissimi & observantiæ per-
petuæ tesseram,

D. D. C. q.

ALEXANDER SCRYMSOUR, Præses.

THESES PHILOSOPHICÆ

I. **M**ULTAS esse in mente nostra cogitationes, quibus ad sententias de rebus ferendas; & ad objecta proposita prosequenda vel fugienda excitamur, quotidiana docet experientia, harum autem sententiarum plurimas esse falsas, atque inde actiones multas malas & erroneas profluere, plus satis constat: Nostra proinde maxime interest summo studio niti, ut propositiones veras a falsis, certas ab incertis discernamus, atque ut mentem verarum ac utilium cognitionum thesauro locupleremus.

II. Hunc in finem ipsæ nostræ cogitationes sunt serio perpendendæ, ut inde perspiciamus quænam sint retinendæ, quænam rejiciendæ, & quibus modis ad alias nobis ului futuras perveniamus. Inter cogitationes primæ occurrunt Ideæ, quæ sunt tanquam rerum imagines, quibus mediantibus, ipsas res earumque relationes cognoscimus; atque hæc quidem variarum sunt specierum, prout diversa nobis exhibent objecta, vel diversimode circa eadem versantur: quædam enim nobis repræsentant entia imperfecta; ita ut eorundem imperfectio ex ideis nobis constet; hoc autem cognoscere nequiremus, nisi etiam esset in mente nostra idea entis perfecti, cujus intuitu nobis innotescit res aliis ideis representatas esse imperfectas; negationes quippe & privationes, quales sunt imperfectiones, à nobis intelligi non possent, nisi adessent ideæ istarum qualitarum quarum sunt negationes aut privationes: Aliæ nostrarum idearum sunt universales, aliæ singulares, aliæ adæquatæ, aliæ inadæquatæ, quas omnes aliasque plurimas explicant Logici; omnium autem perfectio in eo consistit, quod clare, distincte, & quantum fieri potest, adæquatè repræsentent ea quibus repræsentandis destinantur.

III. Verum mens non tantum Varias rerum ideas in se percipit, sed etiam (mediantibus ideis) Varia format de rerum relationibus judicia; de quibus imprimis notandum quasdam ideas tales esse, ut ipsis semel perceptis, mens nequeat se cohibere à sententia ferenda de quæsitâ earum relatione, quales sunt ideæ totius & partis; hisce enim propositis, si quærat *num totum sit parte majus*, talem deprehendimus naturam mentis nostræ, ut nequeat non persuaderi totum esse sua parte majus: Cuius autem ideas hæc, relationem propositam, & modum quo mens circa easdem versatur perpendenti apparebit, nihil esse in hisce quod mentem nostram determinat, præter evidentem eorum perceptionem: Et cum intimâ hac conscientiâ reperiamus talem esse mentem nostram ut proprio naturæ ductu feratur ad sententias istiusmodi ferendas, cogimur ratum hoc effatum habere *Evidenter perceptis est assentiendum*. Atque hoc non tantum tenet in sententiis ex sola idearum consideratione latis, sed etiam cum ex idearum propositarum cum aliis collatione, earum relationes deducimus; ita ut nihil in mente nostra quod eam necessario determinat præter *Solam Evidentiam* reperiat.

IV. Tanta est hujus Evidentiæ vis, ut omnes quantumvis Sceptici eandem agnoscere cogantur; cum enim profitentur se rationum æquiponderantia vel evidentiæ defectu ab assensu præbendo cohiberi, satis manifestant se ab interna evidentiâ determinari; nam ipsis hoc saltem est agnoscendum, rationum æquiponderantiam vel evidentiæ defectum esse rationem satis validam, qua persuadeantur assensum cohibere; nihil autem rationis hujus validitatem monstrat, vel eos ad eam agnoscendam determinat, præter evidentiam: Hic itaque est Lapis Lydius quo propositiones omnes sunt probandæ, hoc solo data à quæsitis sunt distinguenda, si aliquid firmi aut mansuri in scientiis stabilire cupiamus.

V. Cum itaque constet quid mentem nostram determinet ad sententias de ideis ferendas, inquirendum deinde num ullæ res ideis nostris repræsentatæ extra mentem existant, mentem enim ipsam quod attinet, manifestum est eam esse, cum tales edat operationes; sumus itaque, sed unde? vel an semper tales fuimus, quales jam observamus nos esse? At æternitas vel sempiterna existentia tales respuit mutationes quales in nobismet deprehendimus, aliquando itaque existere cœpimus: An ergo existentiam hanc à nobismet habuimus, vel an alteri eandem debemus? priori assensum nequimus, cum evidenter perceptis repugnet; quod enim non existit nec sibi nec alteri existentiam tribuere potest: Posterius igitur est agnoscendum: Erat itaque aliud cui nos ex-

sentiam debemus: illud aliud vel erat à se, vel ab alio; atque ita procedendum, usque dum concedatur *Ens* aliquod à se: Nam series infinita causarum & effectuum, in qua nunquam ad causam quæ sit à se perveniat, esse nequit: Unaquæque enim causa in ista serie (quantacunque fuerit) est ab alio, cum velint infinitam hanc seriem tuentes nullam esse à se; si unaquæque sit ab alio, singulæ sunt effectus, si singulæ sint effectus, tum datur aliqua causa prior omnibus hisce effectibus: At aliquid esse prius serie infinita est absurdum, absurdum itaque etiam est & evidentiæ repugnat talem dari seriem infinitam. Et proinde tandem proveniendum ad primam causam; quæ cum sit à se, id est tantas habeat perfectiones ut existentia causa aliunde non sit petenda, existentiam in conceptu suo necessario involvet; est itaque *Ens necessarium, æternum, ac independens*, & proinde infinite perfectum seu DEUS.

VI. Quamvis nulla sit res cujus existentia supposita nos non ducit in cognitionem existentia divi-
vinæ, & quo perfectior est res supposita cò plures perfectiones divi-
vinæ exinde deduci possunt; cum
tamen nostra propria existentia, sit effectus nobis notissimus, nullum evidentius est medium quo
existentia Dei probetur; paucissimas enim exigit suppositiones, & viâ brevissimâ ad conclusionem
quæsitam deducit: Probato autem primam causam seu DEUM esse, atq; esse infinite perfectum,
viâ istæ, *Causalitatis, Eminentia, & Negationis*, cognoscendi perfectiones divinas, omnes fiunt
legitimæ; licet sola prima ipsius existentiam & perfectiones optime demonstrer, reliquæ enim
sunt tantum occasiones quibus ducimur ad perfectiones hasce contemplandas, & priore non sup-
positi à demonstrationis evidentiâ destituuntur.

VII. Tantæ sunt perfectiones divinæ, ut plures dari Deos omnino repugnet; DEUM enim in-
dependentem prius demonstravimus, plura autem independentia esse nequeunt & proinde nec plu-
res Dii: DEUS hic unicus, cum sit infinite perfectus, est etiam infinite *Sapiens, Bonus, Justus & Verax*; Sapiencia enim & Bonitas, Justitia & Veracitas omnibus fatentibus inter perfectiones nu-
merantur, & quidem tales ut ex se nullam imperfectionem dicant.

VIII. Reperto naturæ nostræ authore, atque hisce paucis de eodem demonstratis, jam nobis
innotescit *Evidentiam* non tantum esse assensus normam, verum etiam eandem pro veritatis *Criterion*
esse admittendam, ita ut ea omnia pro veris sint habenda quæ evidenter percipiuntur ita se habere;
cum enim experiamur nos ita constitutos ut evidenter perceptis nequeamus non assentire, si evi-
denter percepta aliter se haberent, quam in evidente perceptione exhibentur, errandi necessitas no-
bis ab ipso naturæ Authore imponeretur, quod Bonitati, Sapientiæ, ac Veracitati divinæ repug-
nat: Evidentia autem hæc non ad solas intellectus puri ideas; sed etiam ad passivas mentis fa-
cultates tam superiores quam inferiores debitis circumstantiis adhibitas, est extendenda: Atque
eandem ita latè acceptam, esse omnis certitudinis humanæ fundamentum nulli dubitamus.

IX. Cum solus DEUS sit à se, solus quippe infinite perfectus; solus etiam necessario existit, alia
itaq; omnia sunt contingentia, & existentiam suam atque naturam à DEO habent: DEUS autem ob
infinitam perfectionem sibi solus ad plenissimam & maxime completam felicitatem sufficit; &
proinde non ex ulla naturæ necessitate, sed ex solo suo beneplacito, *Quia ipsi ita visum est*, omnia
quæcumque sunt aut esse possunt constituit & creat ad *Gloriam* suam; neque enim inferior ullus fi-
nis infinitis naturæ divinæ perfectionibus dignus esse potest, & aliquem ut sibi proponat summa
ipsius Sapientia postulat; nam gloria Dei est manifestatio & quasi expansio perfectionum divina-
rum, manifestantur vero perfectiones divinæ cum opera Dei alia constituuntur ut ea earundem,
pro modulo, sint umbræ quasi & representationes, ita ut Authorem perfectissimum demonstrent;
DEUS autem cum in se suisque perfectionibus summe acquiescat & delectetur, ipsi etiam placent
earundem repræsentamina; & proinde beneplacito divino maxime convenit omnia ad harum
perfectionum exemplar & ad easdem manifestandas constituere: *Omnia itaque ad Dei Gloriam sunt facta.*

X. Sicut absoluta naturæ divinæ perfectio exigit ut finem optimum, suam nempe gloriam &
honorem, sibi semper proponat; ita summa Dei prudentia postulat, ut finem hunc mediis aptissimis
promoveat: Solus autem ipse DEUS media aptissima optime novit, & commodissime disponere
potest; summa itaque Dei perfectio postulat, ut ipse omnia *Regat ac Disponat*, secundum con-
siliam suum sapientissimum: seu ipsæ perfectiones divinæ, DEUM universi *Rectorem ac Dominum*
necessario constituunt: Non quod DEUS mundum hunc vel ullam creaturam necessario condiderit,

sed quod, positis creaturis, infinitæ Dei perfectiones evidenter ostendant ipsum creaturarum suarum curam & regimen exuere non posse; neque hoc ab ulla necessitate extrinseca, sed à sola Dei perfectione provenit.

XI. Regimen hoc divinum & absolutum in creaturas dominium, non tantum perfectionibus divinis optime convenit, sed etiam ipsis creaturarum naturis maxime congruum est: Maxime enim decet creaturas à divina benignitate prorsus pendentes, ipsius regimini subijci. Porro siue corpora siue spiritus creatos, prout jam constituuntur, spectemus, regiminis divini documenta apparebunt: Nam, hoc non admisso, miranda mundi exterioris Machina, pulchro quem cernimus ordine mechanicis motus legibus, disponi non potuisset; quamvis ponamus Deum initio materiæ massam creasse, eidemque certam motus quantitatem statim modis communicandam & variandam impressisse: Natura etiam spirituum, in primis mentis humanæ, regimen hoc divinum necessario postulat; cum enim facultatibus prædita sit, quibus verum à falso, congruum ab incongruo discernere, congruum prosequi, incongruum fugere possit; palabunda prorsus & incerta vagaretur; si nulla ipsi præscriberetur norma qua actiones suas dirigeret; norma autem aliunde quam à Rectore procedere nequit; neque Rector ullus à Deo divertus esse potest, in cuius regimine mens plene acquiescere possit; & proinde ad plenariam mentis acquiescentiam, regimen divinum est necessarium.

XII. Quæ Dei regimini subijciuntur, vel cæco imperu feruntur, vel præeunte ratione semet determinant; quocirca Regimen divinum late acceptum dividi potest in *Mechanicum* & *Rationale*: hujus posterioris ea sola sunt capacia, quæ voluntatem Dei intelligere & ad illius præscriptum actiones suas componere possunt, ita ut si eidem non sint conformes ipsis merito imputari possint; cum agentibus Mechanicis nulla imputatio proprie competat, adeoque nec præmia nec pœnæ.

XIII. Dato Dei in creaturas dominio, vel posito quod Deo competat jus regendi creaturas, obligatio in homine ut ipsius voluntati pareat est etiam concedenda; unum enim absque altero poni aut intelligi nequit: Obligatio quippe in eo qui obligatur est qualitas moralis, qua quis præstare quid aut pati tenetur; quæ definitio non differt à *Jurisperitorum* qua dicitur *Vinculum juris* quo necessitate astringimur alicujus rei præstandæ, si modo necessitas moralis & intrinseca, non physica & bruta intelligatur: Jus autem Dei ad creaturas regendas iisque imperandum esse nequit, nisi creaturæ etiam teneantur obedientiam ei præstare.

XIV. Obligationis originem ab infinitis Creatoris perfectionibus (quæ postulant ut opus suum mediis aptissimis ad finem optimum perducatur) potius deducendam existimamus, quam cum *Hobbes* à sola potentia Dei irresistibili; nam secundum hunc Authorem, in statu Naturali, unde argumentum suum ad hanc obligationis originem ostendendam desumit, eadem ratione qua quisque jus habet aliis imperandi, cæteris æquum est resistendi, atqui cum jure resistendi obligatio minime consistit, quamvis enim vis resistentiam cohibeat, tamen resistendi jus non tollitur: vel cum doctissimo *Witsio* & aliis à Dei *Eminentia* seu *εὐπρεπείᾳ* hæc quippe ad regiminis naturam respectum nullum dicit, & ficto Epicuri Deo conveniret, præterea eminentia Angelorum nullum ipsis fundat imperium in homines: Neque satis placent eruditissimi *Puffendorffius* & *Cumberlandus*, dum obligationis fundamentum à præmiis & pœnis arcessunt; hic enim agitur de obligatione, quam qui violant jure puniri possunt, quæ proinde à sanctione omnino est diversa.

XV. Cum Deus sit summus universi Rector, hominesque ipsius voluntati parere teneantur; Dei Voluntas nobis quidvis faciendum aut omittendum præscribens, quomodocunque cognita, est *Prima & summa Morum regula*: Voluntas autem Dei nobis innotescit vel ex consideratione Dei, nostri, aliorumque operum divinatorum, vel externâ ac positivâ ejusdem revelatione, unde Lex divina alia est *Naturalis* alia *Positiva*.

XVI. Deus, ut prius ostensum, suam gloriam in omnibus sibi proponit, & cum nequeat sibi dissentire, vult etiam omnes homines secum in summo hoc fine promovendo consentire; & proinde tenentur omnes homines Dei gloriam pro viribus promovere: Dei autem Gloriam optime promovemus dum ipsum, (modo ipsius Naturæ congruo) colimus, & Creaturarum imprimis rationalium, perfectionem promovemus: At Creaturarum rationalium perfectio est earundem bonum; illud quippe rei cuiusvis *Bonum est* quod ei prodest, eandemque conservare vel perficere idoneum existit: Adeoque ex consideratione naturæ divinæ apparet, Deum velle ut homines
ipsum

ipsum colant, & reliquorum agentium rationalium bonum pro viribus promoveant. Sola agentia rationalia hic ponuntur, quia hisce homo maxime prodesse potest, & agentia bruta destinata videntur ut hisce immediate inserviant eorumque bonum promoveant; qui itaque agentium rationalium bonum rite promover, brutorum Bonum etiam promovebit: Conatus finem hunc optimum pro viribus promovendi, vel promptum & alacre omnium facultatum exercitium huc tendens, commodissime a clar. D. Cumb. uno *Benevolentiae* termino exprimitur.

XVII. Ipsa etiam hominis natura eximiis mentis facultatibus & corporis membris ac viribus constituta, satis monstrat ipsius Autorem, cum ad finem hunc summum destinasse; hæc enim omnia penitus considerata evincunt hominem sibi soli non esse natum, sed ad Dei gloriam promovendam, tum rationali ipsius cultu, tum universali erga alios omnes benevolentia, qua ipsorum commodis studemus, ipsosque voluntati & perfectionibus divinis magis magisque conformes reddimus. Congenitus etiam propriæ felicitatis amor (quo ea necessario cupimus quæ ad nostram conservationem necessaria videntur) ostendet aliorum Dei & hominum benevolentiam (siquidem rectæ rationis dictamen sequi velimus) esse nobis procurandam; nam hinc pendet tam hujus quam futuræ Vitæ commoda: Aliorum autem benevolentiam medio aptiori conciliare non possumus, quam nosmet ipsis benevolos & commodos præbendo: Naturæ itaque Author qui tales nos constituit, ut hæc cognosceremus, cuperemus, & exequi possemus, hanc naturæ legem, ex nostra constitutione deductam nobis in vitæ normam præscripsit.

XVIII. Modus quo mens nostra circa objecta sibi proposita versatur, eandem veritatem non minus demonstrat; ipsa quippe recta ratio sibi semper congrua, & mentis nostræ indoles ostendunt similia de similibus esse judicanda singuli autem primo intuitu agnoscunt & judicabunt sibi ad vitæ conservationem necessaria esse concedenda, quidni ergo etiam alteri, eadem natura prædita, paria sunt concedenda? atqui hoc ipsum est benevolentia alios prosequi. Porro Bonum saltem apparens semper est appetitus objectum, quo itaque majus apparet bonum eo magis est appetendum; at commune hoc bonum Dei cultum & rationalium perfectionem complectens, est alio quovis bono majus, cum aliud quodvis sit tantum illius pars; & proinde maximum; summo ergo appetitûs gradu est prosequendum, seu pro fine ultimo proponendum. Posito autem fine ponuntur etiam media; at medium aptissimum, in nostra potestate situm est benevolentia prius explicata: hæc igitur, Deo jubente, erga alios omnes est exercenda.

XIX. Sapientissimus naturæ Author benevolentiam hanc in creaturis Materialibus ac brutis, quantum ipsarum natura fert, optime adumbravit & conspiciendam exhibuit: Astronomorum enim observationes comprobarunt quadrata temporum planetarum periodicorum esse in eadem ratione cum cubis mediarum a sole vel planeta primario distantiarum, Unde *Newtonus* Clariss: hujus sæculi philosophus demonstrat vires Planetarum centripetas esse reciproce ut quadrata radiorum: Vis etiam Centripeta seu gravitas corporum extra terræ superficiem ceteris paribus, deprehenditur esse in reciproca ratione quadrati distantiae a Centro: Atque proclive est judicare eandem tendentiam mutuam omnibus *Systematis solaris* corporibus esse impressam, cum in omnibus nobis notis reperitur, & ejusdem influxu Cometæ omnes ac planetæ in suis orbitis retineantur, ut & pulchra nec minus miranda mundi materialis phænomena perficiantur: Nihil autem materiale mutuam hanc & universalem rationalium benevolentiam melius & apertius adumbrare potest; quicquid enim præstat universalis hæc tendentia seu gravitatio in mundo materiali, simile & analogum exequitur benevolentia in rationali, ut cuivis calculum ineunti & analogiam observanti apparebit.

XX. Duæ à Jurisconsultis ponuntur legis partes, quarum una imperando vetandoque obligat, altera præmiis vel pœnis ad parendum cogit: Atque hæc posterior pars *Sanctio* vocatur, quæ communiter restringitur ad pœnam violationi legis annexam. quamvis leges non minus præmiis quam pœnis defendantur ac muniantur, & proinde illa pari saltem jure pro sanctione sunt habenda: imò leges naturæ præmiis præcipue sanciri videntur: affectus enim nostri, animi & corporis bonis imprimis moventur & excitantur, mala autem sæpius fugimus tanquam privationes bonorum quæ ex naturæ necessitate ad felicitatem efflagitamus: quo non obstante legislatoribus civilibus ratio satis constat, leges suas pœnis potius quam præmiis sancienti, materia enim omnibus Virtutis actibus remunerandis in societate civili minime suppleret, quocirca cives ostentatione pœnarum, quæ in civitate nunquam deficiunt, à legum violatione sunt deterrendi,

XXI. Priorem legis naturæ partem, è rerum natura hætenus deduximus, posteriorem pari evidentiâ eadem de monstrat: propria enim cuiusque felicità præmium est maximum; at, qui agentium rationalium bonum promovet, suam etiam felicitàtem promovet, cum sit hujus systematis pars: Deinde ipsum benevolentia exercitium interna pace ac tranquillitate, ex consensu & harmonia facultatum resultante, nos beat; atque hæc constituit immediatum virtutis præmium, quo velut indicio universi Author & Rector monstravit se benevolentia hanc omnibus imperare; cum tales eos constituerit ut propriam felicitàtem, pacem & tranquillitatem, quæ ab hac benevolentia separari nequit, necessario expeterent: denique commoda omnia & bona quæ à Deo & aliis hominibus sperare licet, sunt hujus benevolentia præmia, eâ quippe solâ hæc nobis procurare possumus. Et quamvis benevolentia nostra aliorum actionibus bonis non semper remuneretur, sed effectu suo quandoque excidat; cum tamen probabilius multo sit benevolentiam nostram alios ad paria reponenda maturam, quam eandem effectu hoc destitutam fore, major hæc probabilitas, idoneum est argumentum quo homines ad eam exercendam impellantur.

XXII. Et si felicitàtis appetitus omnium animis impreßus plerumque primo nos excitet ad ea consideranda & querenda quæ ad eandem conducunt, atque inde deducamur ad aliorum Dei & hominum benevolentiam, sine qua nostra propria felicità consistere nequit, expetendam; obligationis tamen origo hinc non est petenda, ita enim commune bonum Dei cultus & rationalium commodum privato nostro bono subordinatum foret: Sed horum nexus à Deo constitutus habendus est pro Voluntatis divinæ indicio, quo nos certiores reddit se rerum Naturas ita ordinasse ac disposuisse, ut inde nobis idonea suppeditarentur documenta voluntatis suæ de actionibus nostris ad benevolentiam hanc conciliandam ordinandis; benevolentia autem hæc optime conciliatur Deum colendo & aliorum perfectionem promovendo; at Dei cultu & creaturarum perfectione, perfectiones divinæ optime manifestantur; Manifestatio perfectionum divinarum est ipsius gloria, ut prius ostensum: Hic itaque nexus felicitàtis nostræ cum aliorum benevolentia nos tandem deducit ad cognitionem voluntatis divinæ de actionibus nostris ad ipsius gloriam ordinandis: Atque hic figenda est mentis acies, & huic alia omnia subordinanda.

XXIII. Superius demonstratis in cumulum congestis apparet benevolentiam universalem quæ bono communi, Dei, scilicet cultui & rationalium perfectioni studemus esse *Legum Naturalium summam*: Primo, omnia habet ad legis vigorem necessaria; est enim legislatoris summi de officio nostro voluntas, cum ex Dei & creaturarum natura necessario sequatur: Satis etiam promulgatur, cum mentes nostræ ita constituentur, ut rerum naturas considerantibus aperta ejusdem appareant indicia; præmiis denique & pœnis evidenter sancitur; hæc enim benevolentia itatum omnium benevolorum, quantum ab ipsis fieri potest, felicitàssimum constituit; malevolentia autem sicut omnibus benevolentia commodis nos privat, ita omnia tum hujus tum futura vitæ mala sunt ejusdem genuina propago. 2do. Lex hæc alias omnes suo sinu complectitur; omnium enim facultatum exercitium circa objecta debita, ad finem optimum dirigit. Atque hoc nomine benevolentiam hanc etuditorum *Grotiorum*, *Puffendorfi* aliorumque Jurisconsultorum *Socialitari*, quam legum naturalium summam constituunt, præferendam censemus; benevolentia enim nostræ præcipua pars sunt officia Deo immediato ipsius cultu præstanda; prædicti vero Authores officia hæc è socialitate deducentes, eatenus tantum præstanda demonstrant, quatenus iisdem commoda reddimur societatis membra, quæ proinde societatis commodis, secundum hosce Authores, subordinantur.

XXIV. Benevolentia universali, quæ reciproca officia in publicum commodum conferuntur, stabilita, stabiliantur omnia ad officia hæc necessaria; officia autem hæc necessario postulant rerum multarum & personarum usum, quæ ob finitam suam naturam eodem tempore pluribus & oppositis inservire non possunt, quo itaque diversis inserviant necessario sunt dividenda. & Deo ad cultum necessaria, aliisque ad conservationem requisita, aut quæ innoxia sunt utilitatis, quo commune bonum promoveatur sunt concedenda; adeoque Deus finem & media hæc in genere nobis præscribens, jus præsentibus necessariis utendi nobis confert: At futurus rerum & personarum usus ad vitam futuram eandem habet rationem, quam præsens earundem fruitio ad vitam præsentem; pari itaque ratione rata quædam & durabilis rerum ac operarum divisio, quo insequentibus vitæ partibus prospiciatur, ab eodem naturæ Authore conceditur; ac ut aliis imperturbatus eorundem sit usus præcipitur: unde constat jus omne singulorum ad ea quæ vere necessaria & utilia sunt ad cuiusque conservationem (quatenus à vi hæc arripiendi distinguitur) ex eo tantum nasci quod hæc certissima sint media quibus Deo hominibusque interviens, Gloriam divinam promoveamus; & proinde, si Gloria Dei postulet, tenemur sanguinem vitalem profundere quo ipsis inserviamus: Absurde itaque *Hobbius*, *sylvan: Reg:* alique leges omnes naturales à propriæ conservationis studio derivant, eamque super omnia curandam ingeminant.

XXV. Divisio hujusmodi, quæ instar proprietatis est, facile consistit cum aliqua communione, hucusque igitur absoluta rerum divisio & plenum in easdem dominium non stabilitur: At boni publici cura, observatis communionis incommodis ex neglectu & philautia non debite limitata oriundis, ad ulteriorem divisionem & plenius dominium constituendum omnes moveret. Perpetua Voluntas jus suum sive priore sive posteriore modo quæsitum cuique tribuendi est *Justitia* (personarum scilicet justitia enim actionum est recta earundem ad personam applicatio) quæ ita late accepta virtutes omnes in se continet: Cum autem quæ cuius debentur & sua sunt, vel ad esse, vel tantum ad bene esse, sint necessaria, unde ad illa jus perfectum, ad hæc imperfectum haberi dicitur, congruum est illa quam hac rigidiore modo exigi posse; quocirca quæ priori modo nobis debentur, fas est in libertate naturali, cum ultro non tribuantur, alterum vi bellice ad ea præstanda cogere; po-

teriori.

rationi vero modo debita, cum cuiusque pudori relinquuntur, vi bellove extorquenda non sunt, absurdum enim est remedium morbo molestius & perniciosius adhibere. in civitate autem constitutis jus perfectum competere dicitur, ad ea pro quibus civitatis leges (quæ plerumque juris naturalis vestigia sequuntur) actionem concedunt: Cum ea cuius ex hibentur quæ ipsi tantum jure imperfecto sunt debita, observatur *Justitia universalis*; *Justitia* autem *particularis* ea cuique præstare nititur, quæ ipsi jure perfecto debentur. Porro quæ cuius debentur, ei competunt vel quatenus est civitatis publicæ membrum, vel ei jus oritur ex pacto cum quolibet privato circa res & actiones in commercium venientes, atque hinc petenda est divisio justitiæ in *distributivam* & *commutativam*.

XXVI. Officia universali benevolentia lege nobis præscripta diversimode distribui poterint, omnium tamen commodissime ad tres reducuntur classes: alia quippe *DEUM*, alia alios homines, alia denique nosmetipsos spectant; & pro vario modo quo in hæc objecta tendunt, diversas virtutum classes etiam subeunt; omnia autem hunc in finem sunt præstanda, ut Deo ipsius gloriam promovendo obtemperemus: Officia Deum spectantia huc fere redeunt, ut mens debito perfectionum divinarum, atque ipsius ab iisdem omnimodæ dependentiæ sensu imbuta, Dictis factisque internum hunc mentis sensum manifestare conetur: Officia nosmet spectantia postulant ut mentis non minus quam corporis cultura, ut & affectuum regimine ex rectæ rationis præscripto, ad commune bonum promovendum idonea fiamus instrumenta: Officia alios homines spectantia vel ex universali benevolentia lege, nullo interveniente facto humano, fluunt vel factum aliquod humanum supponunt; illa *absoluta*, hæc *Hypothetica* dici merentur. Absoluta sunt primo *singuli alium quemvis tanquam sibi naturaliter aequalem tractent*; atque hæc hominum æqualitas a viriū æqualitate, absurdo & sophistico *Hobbi* argumento, non est deducenda; sed ex eo quod singuli homines sint communis hujus civitatis Dei membra, & proinde quæcunque ullus jure hujus civitatis vel naturæ humanæ sibi præstanda expectat aut postulat, eadem aliis pari jure donatis ab ipso sunt concedenda, *Secundo*, *Nemo ledatur*; Universalis enim benevolentia, qua omnium bonum promovere tenemur aliorum jura facta recta ipsis relinquenda non tantum docet sed etiam, *Tertio*, *Ut aliorum emolumentum quantum commode fieri potest promoveatur*, præscribit: *Quarto*, *Pacta & promissa cum aliis sunt ineunda*, cum enim mutuis subsidiis & bonis hinc profluentibus, homines commode satis & certa ratione absque pactis & promissis frui nequeant, quo commune bonum promoveatur & vita humana commoda reddatur, eadem postulat naturæ lex: *Quinto*, *Pacta inita & promissa facta sunt absque furo & fraude observanda*; alias tantum aberunt a communi bono promovendo ut ejusdem maxima futura sint impedimenta: hisce fundamentis nititur obligatio omnium officiorum hypotheticorum, quæ varia sunt prout varie inter homines de iisdem fuerit conventum.

XXVII. Prædicta legum naturalium summâ non obstante, multæ actiones remanent indifferentes; dux enim vel plures quandoque sunt actiones, quarum singulis finis propositus æqualiter obinetur; harum itaque quævis pro lubitu fieri potest, absque Violatione legis naturalis, quæ bonum commune pro viribus promovendum exigit; proinde unaquæque harum actionum dicitur indifferens: Atque hisce dirigendis & determinandis occupantur leges simpliciter *positivæ*, quibus, negatâ actionum ante legum positivarum lationem indifferentiâ, nullus esse poterit locus.

XXVIII. Principiis hisce positis impia *Hobbi* dogmata pssim in ipsius scriptis occurrentia, quibus religionis naturalis, veræ virtutis & societatis civilis fundamenta evertere nititur, suo pondere ruunt; quod paucis in specimen adductis ostendere lubet; *Primo* falsum est bonum ab hominum appetitu pendere aut vagis eorundem opinionibus esse meriendum; illud quippe naturale bonum est quod rei cuiusvis naturam conservat vel perficit, conservatio autem vel perfectio naturæ non pendet ab incertis hominum opinionibus sed firma est & uniformis, bonum vero morale conformitatem actionum vel habituum rationalium cum lege connotat, at lex firma est & stabilis, proinde boni etiam moralis natura est determinata: *Secundo*. Ex universali benevolentia prius ostensa patet *Hobbi* immerito contendere hominem non esse naturâ ad societatem aptum, aut statum naturæ esse statum belli in quo omnia singulis licent. *Tertio*, Rerum & personarum divisio lege Naturæ præscripta *Hobbi* jus omnium ad omnia abunde refellit: Denique (hisce enim diutius non immorabimur) obligatio legum naturalium independentem ab omni facto humano aut positiva earundem revelatione ex ipsa rerum consideratione evidenter constat; frustra itaque est *Hobbi* dum contendit rectæ rationis dictamina non esse leges proprie dictas, nisi quatenus à Deo in scripturis lata & clavis verbis præcepta sunt. Talia quidem proposuisse levioris esset momenti si ad primævum naturæ statum ab *Hobbi* fictum restringerentur, verum ipse ad civitates omnes communi imperio in terris non subjectas eadem extendit; & proinde ab omnibus ingenuis ac veræ virtutis alumniis summo opere sunt cavenda.

Boeth: de consol: philos: l: 3. Met: 9no.

O qui perpetua mundum ratione gubernas

Terrarum Cælique sator -----

Da pater augustam menti conscendere sedem

Da lucem, da lucem boni, da lucem reperta

In lucis specula mihi desigere visus.

28. 11. 1944
H. H. H.

